

Resultater fra spørreundersøkelsen om fritekstmerknader i Lovdata

Av Juridisk Studentutvalg (JSU), våren 2024

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn og formål.....	2
2. Sammensetning av respondentene	2
3. «Hva er ditt foretrukne alternativ om kildetilgangen på eksamen?»	3
3.1. <i>Resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2024.....</i>	<i>3</i>
3.2. <i>Sammenligning med resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2023.....</i>	<i>4</i>
3.3. <i>Sammendrag av argumentene.....</i>	<i>4</i>
4. «Hva er din foretrukne løsning for merknader i Lovdata på eksamen?»	6
4.1. <i>Resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2024.....</i>	<i>6</i>
4.2. <i>Sammenligning med resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2023.....</i>	<i>7</i>
4.3. <i>Sammendrag av argumentene.....</i>	<i>9</i>
4.4. <i>Hva forteller svarene om studentenes bruk av fritekstmerknader?.....</i>	<i>11</i>
4.5. <i>Tegnbegrensning.....</i>	<i>12</i>
5. Alternative løsninger.....	12
6. Respondentenes oppfatning om sensur, eksamensoppgavenes innhold og vanskelighetsgrad	13

1. Bakgrunn og formål

Den 11. – 24. mars 2024 sendte Juridisk Studentutvalg (JSU) ut en spørreundersøkelse om endringene innført høsten 2022 i tillatte hjelpemidler og kilder på eksamen. Bakgrunnen for spørreundersøkelsen er at Programråd for master i rettsvitenskap (PMR) juni 2023 bestemte seg for at dagens ordning med fritekstmerknader som tillatt hjelpemiddel på eksamen skulle evalueres våren 2024. Etter planen skal PMR ta stilling til hvorvidt dagens ordning med fritekstmerknader skal videreføres eller ikke 13. mai. Formålet med spørreundersøkelsen er å gi JSU en oversikt over hva studentene mener om endringene og danne et grunnlag for JSUs standpunkt.

2. Sammensetning av respondentene

Juridisk Studentutvalg (JSU) mottok 303 svar på spørreundersøkelsen. Dette er ny rekord (!) i JSU-sammenheng. Diagrammene i det følgende gir en oversikt over fordelingen respondenter per studieår og etter studiestart:

Hvilket studieår går du på?

Antall svar: 303

Svar	Antall	% av svar	
1. studieår	26	8.6%	8.6%
2. studieår	73	24.1%	24.1%
3. studieår	98	32.3%	32.3%
4. studieår	84	27.7%	27.7%
5. studieår	22	7.3%	7.3%

Figur 1

Når begynte du på studiet?

Antall svar: 303

Svar	Antall	% av svar	
Før høsten 2018	8	2.6%	2.6%
Høsten 2018	2	0.7%	0.7%
Våren 2019	3	1%	1%
Høsten 2019	10	3.3%	3.3%
Våren 2020	11	3.6%	3.6%
Høsten 2020	47	15.5%	15.5%
Våren 2021	45	14.9%	14.9%
Høsten 2021	41	13.5%	13.5%
Våren 2022	38	12.5%	12.5%
Høsten 2022	35	11.6%	11.6%
Våren 2023	37	12.2%	12.2%
Høsten 2023	20	6.6%	6.6%
Våren 2024	6	2%	2%

Figur 2

3. «Hva er ditt foretrukne alternativ om kildetilgangen på eksamen?»

3.1. Resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2024

Resultatene fra spørreundersøkelsen viser at 91,7% av respondentene ønsker enten en utvidelse eller opprettholdelse av dagens kildetilgang. Av de som argumenterer for en utvidelse, mener noen at dette skal være som et alternativ til dagens ordning med fritekstmerknader og andre at dette skal komme i tillegg. Et flertall mener at dagens kildetilgang skal opprettholdes sammen med tilgangen på fritekstmerknader. Det virker imidlertid å være utbredt enighet om at kildetilgangen bør opprettholdes, uavhengig av hva som blir besluttet om fritekstmerknadene.

Velg ditt foretrukne alternativ om kildetilgangen på eksamen:

Antall svar: 303

Svar	Antall	% av svar	
Opprettholdes (dagens ordning, med forarbeider)	221	72.9%	72.9%
Reduseres (fjerne forarbeider)	25	8.3%	8.3%
Utvides (inkludere juridisk hovedlitteratur)	57	18.8%	18.8%

Figur 3

3.2. Sammenligning med resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2023

Når det skal foretas en sammenligning med undersøkelsen fra våren 2023 må dette gjøres med varsomhet. Undersøkelsen våren 2023 led av en vesentlig metodisk mangel ved at det var mulig å svare på undersøkelsen flere ganger. JSU er kjent med at denne muligheten også ble brukt.

Spørreundersøkelsen våren 2023 mottok 252 svar. I denne ønsket 36,1% av respondentene en utvidelse, 59,5% ønsket en opprettholdelse og 4,4% ønsket en innskrenking av kildetilgangen. Oppslutningen om å opprettholde kildetilgangen har økt fra 59,5% til 72,9%. Oppslutningen om en utvidelse har falt fra 36,1% til 18,8%. Oppslutningen om en reduksjon har økt fra 4,4% til 8,3%.

Samlet sett indikerer dette at studentene i større grad enn tidligere er delt i synet på hva de mener om kildetilgangen bør utvides, opprettholdes eller reduseres.

3.3. Sammendrag av argumentene

Argumenter for at kildetilgangen bør opprettholdes (inkludere forarbeider) eller utvides (inkludere hovedlitteratur):

- Forarbeider er en sentral rettskilde hvor hensynene bak loven fremgår. Ettersom forarbeider er en sentral rettskilde som brukes mye i arbeidslivet, bør studentene lære å bruke forarbeider i rettslig argumentasjon allerede på studiet. Dette oppnås dersom forarbeider er en kilde studentene kan benytte på eksamen.
- Studentene som allerede studerer i dag, har aldri hatt en eksamen uten tilgang på forarbeider. Ettersom de har etablert studieteknikker i samsvar med dagens ordning, bør kildetilgangen bestå av hensyn til forutsigbarhet.
- Studentene bør ikke testes i hvor mye de kan pugge av forarbeidene. Å ikke tillate at studentene har tilgang til forarbeider vil gjøre eksamen til en test i pugging. De kandidatene som har pugget uttalelser er ikke nødvendigvis de som har den beste

forståelsen av faget. For å unngå at pugg blir nødvendig bør forarbeidene være tilgjengelige på eksamen. Målet bør heller være at studentene får vist forståelse i faget og god juridisk metode.

- Kildetilgangen på eksamen har aldri vært større. Å inkludere hovedlitteratur gjør det mer krevende for studentene å områ seg i materialet, men samtidig viser det god forståelse om studentene klarer å konsentrere seg om de mest sentrale rettskildene i sin argumentasjon. Som en student skriver: «Når man skal, og ikke skal, bruke forarbeider eller juridisk litteratur som en viktig rettskilde er også en viktig del av læringen. Studentene bør derfor ha mulighet til å prøve og feile med dette, også under eksamen.»
- Sammenlignet med tidligere ordninger, hvor forarbeider ikke var tillatt, fikk studenter som hadde funnet frem tilfeldige dommer med uttalelser fra forarbeidene en uforholdsmessig stor fordel. Med tilgang på forarbeidene får man testet studentenes bruk av forarbeider. Dette gir igjen mer plass til å lære seg de sentrale dommene godt, heller enn å finne frem til mindre sentrale avgjørelser hvor uttalelsene fremgår.
- Dersom studentene får ukjent lovtekst på eksamen, blir tolkningen svært vanskelig uten forarbeider.
- Ved å ha tilgang til flere kilder – forarbeider eller juridisk litteratur – reduserer man betydningen av den enkeltes «dagsform». I valgemner med «åpen bok»-eksamen virker det ikke å være noe problem å skille kandidater. Det samme bør være tilfelle i obligatoriske emner.

Argumenter mot at kildetilgangen skal utvides og for en reduksjon (kun lovtekst og høyesterettspraksis):

- Med forarbeider tilgjengelig lages det eksamensoppgaver som forventer at studentene har lest gjennom forarbeidene. Dette vil føre til et overdrevent fokus på detaljkunnskap heller enn å få oversikt og forståelse av sammenhengene i faget.
- At kandidater må bruke tid på å lete frem i forarbeider under eksamen er uheldig og tar vekk tid til å faktisk fokusere på å besvare eksamensoppgaven.
- Dagens eksamen har et for stort fokus på juridisk metode og kjennskap til kilder, og for lite fokus på selvstendig refleksjon og læring. En respondent skriver: «En omfattende tilgang til obskure kilder er til hinder for at studentene reflekterer selvstendig. I studiesituasjonen er dette meget tydelig. Dersom en i ferdigital tid møtte en problemstilling som ikke var løst i hovedlitteraturen, var en etterlatt til å selv

reflektere rundt hvordan denne burde løses. Dette er læring. Etter digitaliseringen av samfunnet, vil en del i dag heller gjøre et søk i Lovdata og konstatere at spørsmålet ble løst slik og slik av Eidsivating i 2013. Det må derfor antas å være god fisk. Dette er ikke læring. Det er lite en kan gjøre med at studentene tar snarveier i studiesituasjonen. Ved å tvinge studentene til å reflektere under eksamen, kan det likevel være mulig for fakultetet å sikre seg mot å uteksaminere kandidater som ikke reflekterer over problemene de løser. Dersom en legger opp til at alle svar ved eksamen kan finnes i forarbeider og lagmannsrettsdommer, er veien imidlertid kort til å utdanne jurister som ikke stopper opp og tenker før de konkluderer. Slike jurister vil ha lett for å lede oss inn i en ny NAV-skandale. Dagens kildetilgang vekter dermed i for stor grad anledning til å demonstrere metodiske ferdigheter. Dette har særlig gått på bekostning av studentenes evne til selvstendig refleksjon».

4. «Hva er din foretrukne løsning for merknader i Lovdata på eksamen?»

4.1. Resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2024

Resultatene fra undersøkelsen våren 2024 viser at 74,6% av respondentene er for en variant av fritekstmerknader som hjelpemiddel på eksamen. Dette indikerer at det er et flertall i studentmassen for en variant av fritekstmerknader. Andelen av respondentene som ønsker henvisningsmerknader er 24,4%.

Hvilken av følgende løsninger for merknader i Lovdata på eksamen foretrekker du?

Antall svar: 303

Svar	Antall	% av svar	
Fritekstmerknader med tegnbegrensning	147	48.5%	 48.5%
Fritekstmerknader uten tegnbegrensning	79	26.1%	 26.1%
Kun henvisningsmerknader	74	24.4%	 24.4%
Ingen av de nevnte løsningene	3	1%	 1%

Figur 4

De som foretrekker fritekstmerknader med tegnbegrensning, ønsker alternativt:

Hvilken løsning for merknader i Lovdata foretrekker du dersom din foretrukne løsning ikke lar seg gjennomføre?

Antall svar: 147

Svar	Antall	% av svar	
Fritekstmerknader uten tegnbegrensning	95	64.6%	 64.6%
Kun henvisningsmerknader	50	34%	 34%
Ingen av de nevnte løsningene	2	1.4%	 1.4%

Figur 5

De som foretrekker fritekstmerknader uten tegnbegrensning, ønsker alternativt:

Hvilken løsning for merknader i Lovdata foretrekker du dersom din foretrukne løsning ikke lar seg gjennomføre?

Antall svar: 79

Svar	Antall	% av svar	
Fritekstmerknader med tegnbegrensning	76	96.2%	 96.2%
Kun henvisningsmerknader	2	2.5%	 2.5%
Ingen av de nevnte løsningene	1	1.3%	 1.3%

Figur 6

De som foretrekker henvisningsmerknader, ønsker alternativt:

Hvilken løsning for merknader i Lovdata foretrekker du dersom din foretrukne løsning ikke lar seg gjennomføre?

Antall svar: 74

Svar	Antall	% av svar	
Fritekstmerknader med tegnbegrensning	43	58.1%	 58.1%
Fritekstmerknader uten tegnbegrensning	15	20.3%	 20.3%
Ingen av de nevnte løsningene	16	21.6%	 21.6%

Figur 7

4.2. Sammenligning med resultatene fra spørreundersøkelsen våren 2023

Spørreundersøkelsen våren 2023 mottok 252 svar. I denne svarte 86,1% av respondentene at de ønsket en variant av fritekstmerknader. Videre ønsket 13,9% av respondentene henvisningsmerknader. Når denne sammenligningen skal gjøres må leseren merke seg at

spørsmålene er stilt noe annerledes i undersøkelsen våren 2024 enn i undersøkelsen våren 2023 (se figur 8 nedenfor). I tillegg er det åpnet for at respondentene kan svare at de ikke ønsker noen av de nevnte løsningene. Dette var ikke mulig våren 2023. JSU oppfatter at forskjellene ikke får nevneverdig betydning for muligheten til å sammenligne resultatene.

Tallmessig oversikt (prosentvis oppslutning om de enkelte standpunkt):

Prinsipalt ingen fritekstmerknader (kun henvisningsmerknader), subsidiært fritekstmerknader med nåværende tegnbegrensning.	11,1%
Prinsipalt ingen fritekstmerknader (kun henvisningsmerknader), subsidiært fritekstmerknader uten tegnbegrensning.	2,8 %
Prinsipalt fritekstmerknader med tegnbegrensning, subsidiært ingen fritekstmerknader (kun henvisningsmerkander)	4,8 %
Prinsipalt fritekstmerknader med tegnbegrensning, subsidiært fritekstmerknader uten tegnbegrensning.	34,9 %
Prinsipalt fritekstmerknader uten tegnbegrensning, subsidiært ingen fritekstmerknader (kun henvisningsmerknader).	1,2 %
Prinsipalt fritekstmerknader uten tegnbegrensning, subsidiært fritekstmerknader med någjeldende tegnbegrensning.	45,2 %

Figur 8

Sammenligner man svarene i undersøkelsene våren 2023 og våren 2024, viser denne at færre foretrekker fritekstmerknader nå enn tidligere (fra 86,1% til 74,6%). Av de studentene som ønsker en variant av fritekstmerknader, har andelen som ønsker fritekstmerknader med tegnbegrensning økt fra 39,7% til 48,5%.

Svarene indikerer at studentene i større grad er skeptiske til fritekstmerknader, selv om det ikke kan trekkes helt sikre slutninger om dette. Svarene fra respondentene viser at flere begrunner sitt standpunkt for ytterligere tegnbegrensning eller for henvisningsmerknader på samme måte. For eksempel med at eksamensoppgavene blir vanskeligere med fritekstmerknader med dagens løsning eller at mange klipper og limer unødvendig mye tekst fra juridisk teori inn i Lovdata.

I undersøkelsen våren 2023 ønsket 12% av respondentene som foretrakk fritekstmerknader med tegnbegrensning, henvisningsmerknader som alternativ. I undersøkelsen våren 2024 er den tilsvarende andelen 34%. Dette viser en økning i antallet som foretrekker

henvisningsmerknader som alternativ blant dem som foretrekker fritekstmerknader med tegnbegrensning.

I undersøkelsen våren 2023 ønsket 2,5% av respondentene som foretrakk fritekstmerknader uten tegnbegrensning, henvisningsmerknader som alternativ. I undersøkelsen våren 2024 er den tilsvarende andelen 2,5%. Dette indikerer at de som allerede var og/eller er positive til ordningen, ikke har endret oppfatning i like stor grad som gruppen som ønsket fritekstmerknader med tegnbegrensning.

I undersøkelsen våren 2023 ønsket 20,1% av respondentene som foretrakk henvisningsmerknader, fritekstmerknader uten tegnbegrensning som alternativ. I undersøkelsen våren 2024 ønsker 20,3% av gruppen fritekstmerknader uten tegnbegrensning som alternativ. Dette viser at de som allerede var negative til ordningen ikke har endret oppfatning.

4.3. Sammendrag av argumentene

Argumenter for fritekstmerknader, med eller uten tegnbegrensning:

- Om studentene bruker dagens ordning til å «klippe og lime» vil dette først og fremst gå utover disse studentene. Ettersom besvarelsene i de fleste tilfeller vil få preg av å være abstrakte når studentene limer inn tolkninger fra merknadene, vil sensorene trekke de studentene som bruker merknadene på denne måten. Fakultetet har ikke gjort nok for å formidle dette til studentene eller lære studentene hvordan merknadene skal brukes på en korrekt måte.
- Eksamen bør ikke være en test i kandidatens evne til å pugge mest mulig av lærestoffet. Ved å ha tilgang på fritekstmerknader slipper studentene å pugge kildereferanser og det blir enklere å finne fremt til relevante kilder på eksamen. Slik kan eksamen i større grad teste studentenes forståelse og evne til å argumentere overbevisende i den konkrete saken.
- Eksamenssituasjonen bør være så lik situasjonen i arbeidslivet som mulig. Slik kan studentene forberedes på det som møter dem der. Ved å ha tilgang på notater gjennom fritekstmerknader får man trening i å arbeide slik man vil gjøre senere.
- Fritekstmerknader gir studentene insentiver til å arbeide med rettskildene og ta notater for å senere systematisere stoffet på en måte som gir mening for kandidaten. Ved å fjerne fritekstmerknader forsvinner dette. For eksempel skriver en respondent: «Merknader har også gjort at jeg har sett sammenhengen mellom regler, som jeg

muligens ville glemte i en stresset eksamenssituasjon». En annen skriver: «Det er vanskelig å huske på absolutt alt som kan være relevant til eksamen. Jeg skjønner at noen bruker dem på overdreven måte, men jeg synes ikke det skal gå utover studenter som bruker merknadene som ledd i egen læring.»

- Henvisningsmerknader krever at det er brukt korrekt ord i henvisningen, og tar ikke hensyn til skrivefeil.
- Hvis fritekstmerknader blir brukt riktig, ved å henvise til og sitere de viktigste tolkningsmomenter, presisering mv., kan man på eksamen under tidspress finne frem til alle de relevante rettskildene og tolkningsmomentene.

Argumenter for å gjeninnføre henvisningsmerknader:

- Studentenes bruk av fritekstmerknader går på bekostning av andre, mer effektive læringsmetoder. Studentene bruker tiden på å skrive merknader i Lovdata istedenfor å bruke tid på å skrive oppgaver og forstå faget. Grunnen til dette beskrives av én respondent slik: «Det er blitt en konkurranse i å legge inn mest mulig juridisk teori, slik at man er trygg på at man har «dekket» alt som potensielt kan komme på eksamen, som man der kan være så heldig å møte på. Har du ikke innarbeidet punktet fra Haaskjolds innføring i obligasjonsrett om tilbakebetalingsplikts utstrekning, er det synd for deg. Studenten ved siden av deg har nemlig gjort det, og selv om dere begge to ikke husker nettopp dette, er det vedkommende som gjør det best, akkurat fordi hen har innarbeidet juridisk teori i merknadene sine om dette på eksamen». En annen skriver: «[Fritekstmerknader] har ført til at studentene, av frykt for å gå glipp av noe som kan komme på eksamen, legger inn merknader som tilsvare hele pensum. Det har hatt en enorm negativ effekt på læringsviljen og forståelsen. Det kopieres ikke kun inn merknader fra pensum, men fra mønsterbesvarelser og av andres notater. Jeg kan virkelig ikke se hva slags læringsutbyttet man tilegner seg fra det her». Én respondent skriver også: «[Jeg o]pplever også kjøp og salg av merknader i lovdata som selges for opptil 3000kr. Dette synes jeg er uheldig.». En annen respondent skriver: «Fritekstmerknader gir falsk trygghet, og gjør oss ikke bedre til å forstå fagene».
- Tilgangen på fritekstmerknader gjør at det forventes at kandidatene bruker langt mer tid på studiet enn tidligere. Dette skyldes at studentene må bruke mye tid på å skrive merknader som ledd i eksamensforberedelsene.

- Fritekstmerknader gjør eksamen mindre egnet til å teste hvilke studenter som virkelig forstår faget. Kandidater kan få en god karakter kun fordi de tilfeldigvis hadde en merknad som var relevant for den aktuelle oppgaven.
- Etter at fakultetet innførte fritekstmerknader i Lovdata har eksamensoppgavene blitt merkbart vanskeligere for kandidatene. Med andre ord stiller dagens vurderingssituasjon strengere krav til kandidatene. Begrunnelsen er at kandidatene har tilgang på fritekstmerknader. Ved å gjeninnføre henvisningsmerknader vil oppgavene bli lettere og konsentrere seg om lærestoffet som er omtalt i undervisning.
- Dagens ordning medfører en uforutsigbar sensur for kandidatene. Sensorene kan trekke kandidaten én hel karakter bare fordi vedkommende antar at hen har klippet og limet inn merknader i besvarelsen.
- Dagens ordning reduserer selvstendigheten til besvarelsene og gjør det vanskeligere å skille kandidatene, i alle fall hva gjelder tolkningsdelen.
- Dagens ordning gjør det ikke mulig å teste studentenes materielle kunnskap. Selv om eksamen ikke bør være en ren kunnskapstest er det likevel nødvendig med et visst nivå kunnskap for å forstå faget og å kunne resonnerer kritisk og selvstendig om de rettsspørsmålene som oppstår.
- Eksamen bør ikke utformes etter hvilken situasjon en vil møte i arbeidslivet. Som en respondent skriver: «Å teste om noen er en god jurist, med de egenskaper en slik skal ha, fordrer andre vilkår enn de en finner i arbeidslivet».

4.4. Hva forteller svarene om studentenes bruk av fritekstmerknader?

Det generelle inntrykket svarene gir av studentenes bruk av fritekstmerknader er at de brukes i) som et læringsverktøy, ii) som et verktøy for å gi en oversikt over rettskildene en skal bruke på eksamen og iii) som et verktøy for å skrive ferdige tolkninger/maler og iv) som et verktøy for å samle mest mulig informasjon fra juridisk teori, lovkommentarer e.l. Det er ikke grunnlag for å slutte noe om sammenhengen mellom respondentenes standpunkter og bruken.

En annen generell bemerkning er at flere av respondentene opplever om at medstudenter bruker verktøyet som iii) og iv) beskriver, men en del legger til at de selv ikke bruker verktøyet på den nevnte måten. Svarene kan indikere at oppfatningen av at utfordringene med bruk i samsvar med iii) og iv) er større enn det faktisk er grunnlag for. Samtidig gir ikke undersøkelsen grunnlag for å konkludere med at dette stemmer bare basert på svarene i undersøkelsen.

4.5. Tegnbegrensning

Argumenter for tegnbegrensning:

- Begrensninger kan oppmuntre studenter til å bli mer kritiske og selektive når det gjelder kildene de bruker.
- En begrensning kan forhindre at studentene kopierer og limer inn lange diskusjoner. Det bør imidlertid fremdeles være mulig for studentene å notere spesielle trekk ved de forskjellige rettskilder.
- Noen argumenterer for en mellomting mellom dagens løsning og henvisningsmerknader, noe som vil gjøre det vanskeligere å bruke "klipp og lim"-tolkninger.
- Begrensning av tegn kan føre til at studentene skriver flere kommentarer, noe som kan gjøre det vanskeligere å navigere under en stressende eksamenssituasjon.
- Hvis tegnbegrensningen reduseres, har noen foreslått at det ville forhindre studenter fra å lime inn lange tekster. Med færre tegn tilgjengelig, vil det være mer krevende å lime inn tekster i flere merknader, og resultatet vil være mindre sammenhengende og potensielt mer rotete.

Argumenter for å ikke ha noen tegnbegrensning:

- Hvis studentene skal ha muligheten til å skrive merknader, bør det ikke være noe tegnbegrensning. Hvis det er mer enn 1000 tegn, argumenteres det for at det kanskje allerede er for mye skrevet. En begrensning etter antall tegn kan uansett lett kan omgås ved å plassere merknadene strategisk rundt en lovtekst eller en annen rettskilde.

Tegnbegrensningens størrelse

Flertallet av respondentene ønsker en tegnbegrensning på 1000 tegn. De ser utfordringer med dagens ordning ønsker seg gjerne en begrensning på mellom 200 og 500 tegn.

5. Alternative løsninger

Enkelte av respondentene har kommet med forslag til alternativer til dagens modell. Disse gjengis i korthet her:

- En løsning hvor antall fritekstmerknader begrenses, ikke bare antall tegn per merknad.
- En ordning hvor kildetilgangen utvides til å omfatte hovedlitteratur, uten tilgang på fritekstmerknader.

- En ordning hvor kildetilgangen utvides til å omfatte hovedlitteratur og kun henvisningsmerknader. Kandidatene får mulighet til å skrive små huskereglere eller momentlister i bøkene.
- En ordning med fritekstmerknader hvor det ikke er mulig å kopiere og lime fra Lovdata.
- Eksamen bør ha et todelt format. En «tolkningsdel» og en «subsumsjonsdel».

6. Respondentenes oppfatning om sensur, eksamensoppgavenes innhold og vanskelighetsgrad

Flere av respondentene, uavhengig av standpunkt om fritekstmerknader og kildetilgang, opplever at eksamensoppgavene blir mer krevende. Det er ikke alltid presisert hva som menes med at 'vanskelighetsgraden øker'. De som skriver noe om dette viser til at eksamensoppgavene omfatter spørsmål som ikke eller i svært liten grad er dekket i undervisningen og/eller hovedlitteraturen, og/eller at eksamensoppgavene er mer omfattende enn tidligere.

En respondent, som argumenterer for fritekstmerknader, skriver: «Men [jeg] mener som sagt at problemet er at fakultetet straffer oss for muligheten [til å bruke fritekstmerknader som hjelpemiddel]. Jeg kan gjerne gå tilbake til rene henvisningsmerknader (men med tilgang til forarbeider) dersom jeg kan bli lovet at terskelen for eksamensbesvarelsene vil gå tilbake til slik det var tidligere før Covid. Men jeg kjenner at jeg har mistet litt av tilliten til at fakultetet har mine beste interesser i mente. Når jeg begynte på studiet var beskjeden at "husk at oppgaven ikke prøver å lure dere" - men nå føler jeg oppriktig at den gjør det.» En annen respondent, som argumenterer for henvisningsmerknader, skriver: «Fritekstmerknader har ført til mer omfattende og krevende eksamensoppgaver og jeg som fra før slet med tidsnød har det helt tidskrise hver eneste eksamen nå». Et flertall av respondentene mener dette er en negativ og uønsket utvikling.

Videre er det flere av respondentene som har ulike oppfatninger av hva som gir uttelling i sensuren. For eksempel skriver en respondent: «I metode og etikk siste sensorveiledning står det at eksamen verken er behandlet i forelesninger, kurs eller er sentral i litteraturen. Det går ikke an. Jeg føler jeg ikke lenger får uttelling for god metode og det å forstå og huske sentrale poenget. Før var eksamen en kamp i å skrive og være ryddig, *nå er det en kamp for mange i å ha med riktig stoff* og være helt utenomjordisk god. Metode og husk hjelper ikke lenger til en god karakter. [vår kursivering]». En annen respondent skriver: «Jeg er også under

oppfatningen av at det stilles strengere krav til detaljkunnskaper under eksamen i stedet for forståelse av de store linjene på grunn av at vi har tilgang til merknader». Det underliggende poenget er at det anses nødvendig å finne frem til alle de sentrale og relevante kildene for å oppnå en god karakter på eksamen.